

Соціокомунікативні особливості рунічного знака

Чекштуріна В. М.
Мультиmodalність рунічного знака : монографія / В. М. Чекштуріна. — Харків : Індустрія, 2015. — 316 с.

В умовах стрімких трансформаційних змін сучасної системи соціальних комунікацій дослідження витоків та еволюції архаїчних засобів фіксації інформації є вельми актуальним. Встановлення особливостей їхньої генези, виявлення специфічних властивостей та закономірностей розвитку сприяють глибшому пізнанню теорії та історії

формування семіосфери людства, озброюють сучасних дослідників знаннями щодо засобів удосконалення інструментарію соціокомунікативної взаємодії.

Глобалізація комунікаційного простору людства сприяє підвищенню вимог його суб'єктів до якості кодування контентів, тому пізнання інформації, що вважалася сакральною та позначалася спеціальними знаками-символами, якими володіли вищі інтелектуальні страти минулих тисячоліть, є доволі цікавим для сучасної наукової спільноти.

Суттєвим внеском В. Чекштуріної у розвиток теорії та історії соціальної комунікації є поглиблене дослідження рунічного знака як найдавнішого засобу символічної комунікації, який в означеному контексті досі майже не привертая увагу фахівців. Зокрема, у першому розділі монографії автор розкрила особливості основних етапів еволюції символічної комунікації, обґрунтувала багатофункціональність та гнучкість рунічного знака як комунікаційного засобу, що є продовженням наукових напрацювань відомих вчених у галузі теорії соціальних комунікацій А. Соколова, Ю. Столярова, Б. Семеновкера та ін.

У другому розділі проаналізовано архаїчні засоби символічної комунікації: вузлики, огам, риси яо та ін., що надає уявлення про способи фіксації інформації, альтернативні письмовій комунікації.

Переосмислення історичних даних щодо прадавніх місць проживання людських спільнот на території України, семіотичне дослідження символічного графічного простору, який залишили мешканці культурного осередку заповідника "Кам'яна могила" — першої бібліотеки під відкритим небом, місця збереження даних на кам'яних носіях та інформаційного послання від трипільців, що збереглося у візерунках графічних символів на ритуальному посуді, — надає можливість розширити уявлення про особливості формування національного комунікативно-пізнавального простору українців. Завдяки історичній реконструкції семантичної складової орнаментальних знаків на рушниках та писанках, прикрасах одягу, написів на зброї авторка відтворила унікальну семіосферу рунічної комунікації євразійських народів упродовж двох тисячоліть.

Детальний аналіз у третьому розділі монографії особливостей різних видів рунічних знаково-символьних систем: скандинавської, готської, тюркської, протоболгарської, чуваської та ін., виявлення в них спільних форм графічних рунічних знаків дозволив висунути та обґрунтувати гіпотезу про єдину протописемну систему, яка зародилася на території заповідника "Кам'яна могила" й поступово розповсюджувалася територією Євразії, транс-

формуючись під впливом об'єктивних чинників зовнішнього середовища. Ця гіпотеза має наукову новизну й історичну значущість у розумінні культурного скарбу українських артефактів та їхнього впливу на розвиток знаково-символьної комунікації євразійських народів.

Певним здобутком третього розділу монографії є продуктивне використання семіотичного підходу до дослідження семантичної складової рунічних знаків, встановлення розмаїття їхніх смислових контентів, які інтерпретуються залежно від контексту подання інформації. Результати поглибленого семіотичного аналізу дозволили обґрунтувати та розвинути наявні класифікації рунічного знака як одного з найдавніших та багатозначних засобів символічної комунікації. Певним чином дискурсивною, але вартою уваги істориків є гіпотеза автора щодо походження українського національного символу — малого герба Тризуба, яка базується на зіставленні графічних форм із руною Альгіз, та розширення уявлень про його додаткові семантичні значення.

В. Чекштуріна детально розкриває сутність векторів диверсифікації рунічних знаків-символів: аналізує сакральну складову мантичних рунічних систем; досліджує генезу родових знаків, знаків власності як засобів символічної комунікації; розглядає рунічні системи які використовувалися у письмовій комунікації.

На позитивну оцінку заслуговує матеріал четвертого розділу, присвячений аналізу комунікаційних можливостей архаїчних методів криптографії та стеганографії, які давні знавці рун використовували для захисту конфіденційної інформації. Вдало й наочно обґрунтовано представлено синтаксичні особливості написів рунічними знаками, що дало автору можливість прослідкувати еволюцію синтактики як комунікаційного інструментарію формування інформаційних контентів. Результати графічного аналізу рунічних написів дозволяють стверджувати, що до лінійного способу написання повідомлень існували нелінійні: рунічні знаки формувалися у графічні рунов'язі; оформлювалися написи за візерунковими принципами. Матеріал цього розділу суттєво збагачує історію писемної комунікації, розширює можливості прагматичних засад синтактики щодо уточнення етапів її еволюції.

Вельми цікавим є параграф монографії, присвячений аналізу контентів рунічних написів поминальних каменів епохи вікінгів, що дозволив обґрунтувати ідентифікаційну та меморіальну функції рунічного знаку як комунікаційного феномену.

Монографія В. Чекштуріної "Мультиmodalність рунічного знака" є вдалою спробою дослідження витоків та особливостей розвитку архаїчних засобів комунікації, які зародилися на теренах України. Автор ретельно дослідила соціокомунікативні особливості рунічного знака-символу, виявила основні етапи його еволюції, функціональні властивості та комунікаційний потенціал в знаково-символьному просторі семіосфери, що суттєво збагачує теорію та історію соціальних комунікацій.

Монографія зацікавить не лише науковців, аспірантів і студентів соціокомунікативного профілю, а й істориків, культурологів, бібліотечних та музейних фахівців.

Тетяна Новальська,
доктор історичних наук,
професор кафедри теорії культури КНУКіМ

Надійшла до редакції 5 вересня 2015 року